

PODSUMOWANIE

do

Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+

przyjętej uchwałą nr XLI/693/13 Sejmiku Województwa
Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 października 2013 r.

Podstawa prawna:

art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1235)

W pracach nad opracowywaniem *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ (Strategii)* wzięły udział liczne grona ekspertów, osób związanych z różnymi dziedzinami życia i gospodarki, przedstawiciele departamentów urzędu marszałkowskiego oraz różnorodnych jednostek organizacyjnych. Informacja o rozpoczęciu prac nad *Strategią* była szeroko rozpowszechniona, zamieszczono ją na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego oraz w prasie. Zorganizowano szereg spotkań w ośrodkach powiatowych, zapraszając na nie mieszkańców i przedstawicieli władz gminnych, gdzie zaprezentowano diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej poszczególnych części regionu i zaproponowano określone kierunki działań dla przezwyciężenia lokalnych problemów i wykorzystania ich potencjałów. Następnie po wstępnym sformułowaniu projektu *Strategii* przeprowadzono szerokie konsultacje społeczne zapoczątkowane konferencją otwierającą, na którą zaproszono między innymi przedstawicieli samorządów, jednostek organizacyjnych, partnerów społeczno-gospodarczych. W tym czasie prowadzono równoległe konsultacje projektu *Strategii* z przedstawicielami departamentów urzędu marszałkowskiego, komisjami i zespołami powołanymi do tego celu. Otrzymano wiele uwag i wniosków, zarówno od osób prywatnych jak i samorządów, organizacji.

Po wprowadzeniu uwag do projektu *Strategii*, wynikających z wyżej opisanych konsultacji, zaczęto analizę zasadności przeprowadzenia procedury dotyczącej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko ww. dokumentu. W tym to celu wystąpiono do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (pismo z dnia 16.04.2013 r. nr PE-I-P.0102.38.2013) z zapytaniem o zasadność przeprowadzenia w/w procedury. W przypadku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wystąpiono również o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko projektowanego dokumentu. O uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko projektowanego dokumentu poproszono również Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Bydgoszczy (pismo z dnia 6.05.2013 r. nr PE-I-P.0102.38.2013). W wyniku odpowiedzi RDOŚ (pismo z dnia 14.05.2013 r. nr WOO.410.104.2013.KJ) i PWIS (pismo z dnia 09.05.2013 r. nr NNZ.9022.3.121.2013) zawierających informację o konieczności przeprowadzenia SOOŚ, a także ustalających zakres prognozy, sporządzono „Prognozę oddziaływania na środowisko dokumentu projektu *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020*”.

Projekt *Strategii* poddano konsultacjom społecznym oraz opiniowaniu ww. organów (pismo do RDOŚ z dnia 05.09.2013 r. nr PE-I-P.0101.8.2013 oraz pismo do PWIS z dnia 05.09.2013 r. nr PE-I-P.0101.8.2013). Ogłoszono w prasie, w BIP oraz na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego o rozpoczęciu konsultacji społecznych będących częścią SOOŚ i możliwości wnoszenia uwag, a także miejscu gdzie można zapoznać się z dokumentacją sprawy, w tym z Prognozą oddziaływania dokumentu na środowisko. Otrzymano trzynaście wniosków i uwag, które następnie poddano analizie wraz z zespołem sporządzającym prognozę oddziaływania na środowisko. Opracowano raport z konsultacji społecznych – uzasadnienie, gdzie opisano w jaki sposób uwzględniono nadesłane uwagi i wnioski.

Następnie jeszcze raz poddano kompleksowej analizie wszystkie dotychczasowe elementy SOOŚ, tj. ustalenia zawarte w prognozie, opinie wymienionych organów oraz

rozpatrzone uwagi i wnioski zgłoszone w związku z konsultacjami społecznymi sporządzając niniejsze Podsumowanie, które wynika z art. 55 pkt 3 ww. ustawy i zawiera:

1. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych,
2. Informację o sposobie wzięcia pod uwagę i zakresie uwzględnienia
  - 1) ustaleń zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
  - 2) opinii właściwych organów,
  - 3) zgłoszonych uwag i wniosków z konsultacji społecznych,
  - 4) wyników postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko (nie ustalono potrzeby przeprowadzenia),
  - 5) propozycji dotyczących metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień *Strategii*.

1. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych

Strategia rozwoju województwa jest niezbędnym narzędziem samorządowym dającym wsparcie decyzyjne, hierarchizację wagi projektów i miernikiem stopnia osiągnięcia założonych celów. Dokument tego typu w porównaniu z opracowaniami z zakresu planowania rozwoju, charakteryzuje się jednym z najwyższych poziomów ogólności zapisów na temat zamierzeń rozwojowych. Należy w tym miejscu wyraźnie podkreślić, iż w przypadku dokumentów o charakterze strategicznym, trudno jest wskazać konkretne rozwiązania alternatywne. Planowanie strategiczne polega bowiem na formułowaniu długookresowych celów, prognozowaniu zmian, sporządzaniu ocen skutków podjęcia potencjalnych decyzji i realizacji strategicznych celów, a także identyfikowaniu potencjalnych zagrożeń mogących wpłynąć na ograniczenie lub zakłócenie szans rozwojowych. W związku z czym nie ma możliwości dokonania pełnej analizy oddziaływania tych przedsięwzięć na środowisko, która będzie możliwa dopiero w późniejszych etapach realizacji założeń *Strategii*.

Źródłem identyfikacji najważniejszych potrzeb województwa kujawsko-pomorskiego były określone wcześniej wyzwania rozwojowe. W zapisie ustaleń *Strategii* nadrzędny charakter przypisano priorytetom, które należy rozumieć jako najważniejszą i najpilniejszą do realizacji „potrzebę rozwojową” województwa. Wyróżniono cztery priorytety:

- Konkurencyjna gospodarka
- Modernizacja przestrzeni wsi i miast
- Silna metropolia
- Nowoczesne społeczeństwo

Priorytety są realizowane za pomocą celów strategicznych, które należy rozumieć jako „pakiety działań” – czyli kompleksowe działania mające na celu realizację założeń modernizacji i rozwiązywania problemów województwa w ramach autonomicznych

zagadnień. W kontekście relacji pomiędzy priorytetami a celami strategicznymi, należy podkreślić, że każdy z priorytetów może być realizowany za pomocą kilku celów strategicznych (najczęściej za pomocą kilku celów).

W wyniku przeprowadzonych analiz ustalono, iż pomimo stosunkowo wysokiego stopnia ogólności działań kierunkowych zawartych w *Strategii*, można z pełnym przekonaniem prognozować, iż jej realizacja w szerokim zakresie przyczyni się do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa. Ogół zamierzeń wskazanych do realizacji w *Strategii* stanowi ze sobą spójną całość. Cele strategiczne są ze sobą komplementarne i wzajemnie się uzupełniają, przez co ich wdrożenie w optymalny sposób pozwoli przyczynić się do zrównoważonego rozwoju województwa w różnych dziedzinach (konkurencyjna gospodarka, modernizacja wsi i miast, silna metropolia, nowoczesne społeczeństwo).

Opisy poszczególnych przedsięwzięć i kierunków inwestycyjnych w *Strategii* mają ogólny charakter, co jest też w pełni zrozumiałe i naturalne. Jednakże fakt ten powoduje, iż na chwilę obecną zdecydowana większość ze wskazanych przedsięwzięć w *Strategii* nie może być określona jako mogąca powodować negatywne oddziaływanie na środowisko. Możliwość wystąpienia takiego oddziaływania będzie każdorazowo stwierdzana dla danej inwestycji w oparciu o jej charakter, zakres rzeczowy oraz parametry techniczne.

W wyniku przeprowadzenia SOOŚ stwierdzono, iż przyjęte w *Strategii* cele i działania wyznaczone do ich realizacji gwarantują odpowiedni stopień uwzględnienia kwestii ochrony środowiska w regionie (ochrona cennych i wrażliwych obszarów oraz umożliwienie zrównoważonego rozwoju regionu). W *Strategii* uwzględniony został we właściwy sposób interes środowiska zarówno przyrodniczego jak i kulturowego, zaś przyjęte rozwiązania w dostateczny sposób dążą do uniknięcia konfliktów i zagrożeń w środowisku. Cele realizacji *Strategii* są zbieżne z celami i zasadami polityki ekologicznej ustanowionymi zarówno na poziomie regionalnym, krajowym ale także i międzynarodowym.

Całkowite bądź fragmentaryczne odstępianie od realizacji celów wskazanych w *Strategii* może spowodować, iż założone działania nie będą zrealizowane, a w konsekwencji wiązać się to może z pogorszeniem się stanu środowiska iubożeniem jego walorów. Zaniechanie lub ograniczenie zakresu realizacji zamierzeń *Strategii* wywoła szereg negatywnych zmian w większości komponentów środowiska. Zaniechanie wdrażania *Strategii* skutkować będzie także obniżeniem jakości życia mieszkańców województwa oraz spadku poziomu bezpieczeństwa. Takie działanie może powodować obniżenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, utrwalenie się negatywnych postaw w zakresie funkcjonowania i korzystania z zasobów środowiska (konsumpcyjny styl życia). Zdegradowana infrastruktura (np. komunikacyjna, wodociągowa, kanalizacyjna, energetyczna) przyczyniać się będzie do pogłębiania się negatywnych oddziaływań na środowisko (wzrost emisji zanieczyszczeń, hałasu, pyłów, strat zasobów).

Uzasadniając wybór ustaleń przyjętej *Strategii* w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych należy zaznaczyć, że problemem było określenie wszystkich możliwych alternatywnych rozwiązań służących minimalizacji oddziaływań na środowisko bowiem *Strategia* określa długofalowe cele rozwoju, praktycznie nie zawiera jednak zbioru

konkretnych przedsięwzięć inwestycyjnych i działań, koniecznych do zrealizowania tych celów. Dlatego też wynika stąd praktyczny brak możliwości sformułowania konkretnych rozwiązań alternatywnych.

W przypadku dokumentów strategicznych możliwe jest jedynie analizowanie rozwiązań alternatywnych na dużym poziomie ogólności, w zakresie sposobów osiągania celów wyznaczonych w toku planowania strategicznego. Zdecydowana większość przedsięwzięć proponowanych do realizacji w ramach *Strategii* będzie miała pozytywny wpływ na środowisko. Proponowane w *Strategii* przedsięwzięcia są ze sobą wzajemnie komplementarne i uzupełniające się. Nie widzi się potrzeby wdrażania dodatkowych działań, czy też konieczności rezygnacji z przedsięwzięć/kierunków wskazanych w *Strategii*. Warto ponadto nadmienić, iż zaniechanie realizacji postanowień *Strategii* w zaproponowanym kształcie może negatywnie wpłynąć na skuteczność planowanych do osiągnięcia rezultatów. W pewnym sensie jako warianty alternatywne można też dla poszczególnych przedsięwzięć rozważyć: warianty lokalizacji, warianty konstrukcyjne i technologiczne, warianty organizacyjne czy wariant niezrealizowania inwestycji tzw. wariant bezinwestycyjny.

Reasumując należy uznać, iż proponowanie konkretnych rozwiązań alternatywnych dla poszczególnych celów i kierunków działań zapisanych w *Strategii* nie znajduje uzasadnienia.

2. Informacja o sposobie wzięcia pod uwagę i zakresie uwzględnienia ustaleń zawartych w prognozie, opinii organów, zgłoszonych uwag i wniosków z konsultacji społecznych, wyników postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, propozycji dotyczących monitoringu *Strategii*.

1) Ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko

Autorzy prognozy dokonali analizy potencjalnego oddziaływania realizacji wszystkich celów strategicznych na poszczególne komponenty środowiska geograficznego określając wpływ ich realizacji jako pozytywny lub negatywny w postaci oddziaływań bezpośrednich i pośrednich. Autorzy nie znaleźli w analizowanej *Strategii* ustaleń, które dyskwalifikowałyby ją ze względu na skalę i charakter oddziaływań na środowisko. Stwierdzono, iż wszystkie postanowienia *Strategii* wskazują na konieczność realizacji celów w aktualnie opisanym kształcie (pomimo możliwości występowania pewnych negatywnych oddziaływań na środowisko). Ewentualne negatywne skutki mogą wystąpić w skali krótkoterminowej oraz lokalnie. Niemniej jednak podkreślić należy, iż oddziaływania pozytywne w zdecydowany sposób będą przeważały nad tymi negatywnymi. Ponadto kluczowe negatywne oddziaływania na środowisko będą występowały głównie w fazie budowy i wdrażania poszczególnych zamierzeń (np. faza budowy). Zatem ich negatywne oddziaływanie będzie krótkotrwałe i przemijające. Większość oddziaływań negatywnych będzie miało bardzo ograniczony (wręcz pomijalny) wpływ na środowisko. Bardziej znaczące będzie występowanie korzystnych skutków środowiskowych o charakterze długoterminowym i ponadlokalnym. W fazie eksploatacji oddziaływania negatywne w zasadniczy sposób ograniczą swój zasięg do

najbliższego danej inwestycji obszaru, zaś umożliwią powstanie dużego szeregu pozytywnych oddziaływań w większej skali.

Autorzy nie zapisali bezpośrednio uwag czy też wniosków do samego projektu *Strategii* w jednym rozdziale, a umieścili je w częściach w całym dokumencie. W największym stopniu zalecenia zawarte zostały w prognozie, w rozdziale 8 zatytułowanym „Propozycja rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko”. Zasugerowano podejmowanie tzw. systemowych działań z zakresu zapobiegania i ograniczania negatywnego oddziaływanie na środowisko tj.:

- objąć przedsięwzięcia procedurą oceny oddziaływania na środowisko (w szczególności przedsięwzięcia kwalifikujące się do kategorii mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a w szczególności te, które mogą znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000),
- prowadzić ścisłą kontrolę w zakresie wykonywania w praktyce postanowień nałożonych w decyzji środowiskowych, a w szczególności zastosowanie wymaganych rozwiązań technicznych i technologicznych ograniczających oddziaływanie na środowisko,
- właściwe planowanie przestrzenne w zakresie wyboru miejsca lokalizacji danego przedsięwzięcia (aktualne plany zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem warunków ekofizjograficznych) przez wybór niekolizyjnych środowiskowo lokalizacji przedsięwzięć (lub lokalizacji o ograniczonej konfliktowości) oraz przez zagospodarowanie terenów przeznaczonych na inwestycje zgodnie z aktualnymi wymogami ochrony środowiska,
- prowadzić monitoring realizacji przedsięwzięć wdrażanych w ramach *Strategii*.

Ponadto zasugerowano, aby za priorytet, któremu winny zostać podporządkowane działania wskazane w *Strategii* uznać należy:

- nie mogą one zagrażać trwałości układów przyrodniczych i ciągłości funkcjonowania środowiska przyrodniczego,
- nie mogą tworzyć barier w kształtowaniu układów przestrzennych, a zwłaszcza zagrożeń hałasem dla zabudowy w obszarach miejskich,
- uwzględnianie wymogów ochrony przyrody w korytarzach ekologicznych,
- uwzględnienie wymagań ochrony sieci Natura 2000, zwłaszcza w zakresie jej spójności.

Ponadto wskazano katalog działań mających na celu zasugerowanie, w jaki sposób można prowadzić (wdrażać) wybrane zamierzenia w *Strategii*, tak aby ich oddziaływanie na środowisko było jak najbardziej pozytywne. Katalog ten zawiera kilkadziesiąt dość szczegółowych zaleceń, których stosowanie jest możliwe już w trakcie realizacji konkretnych inwestycji.

Ze względu na to, iż prognoza nie zawiera bezpośrednio uwag do treści *Strategii*, wymienione wyżej sugestie i zalecenia z prognozy, powinny być zastosowane w postępowaniach dotyczących realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

Władze województwa są świadome, iż przestrzeganie wyżej wymienionych czterech systemowych działań oraz uznanie za priorytet wymienionych działań służących ochronie środowiska geograficznego jest podstawą prowadzenia właściwej i zmierzającej do prawidłowego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa polityki regionalnej.

2) Opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko

1. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy pismem z dnia 11 września 2013 r., znak NNZ.9022.3.292.2013, zaopiniował pozytywnie przedstawiony projekt *Strategii* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko,
2. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy pismem z dnia 17 września 2013 r., znak WOO.410.295.2013.KB zaopiniował pozytywnie przedstawiony projekt *Strategii* wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Opinie nie zawierały żadnych dodatkowych uwag, które wymagałyby dokonania zmian treści *Strategii*.

3) Zgłoszone uwagi i wnioski

W wyniku konsultacji społecznych zgłoszono 13 uwag/wniosków, ich autorami były zarówno jednostki samorządowe jak i osoby prywatne. Zgłoszone uwagi dotyczyły zarówno tekstu Prognozy oddziaływania na środowisko jak również *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+*. Odniesiono się do wszystkich zgłoszonych uwag/wniosków, duża część z nich była bardzo szczegółowa i nie miała charakteru strategicznego, zdecydowaną część z nich uwzględniono wprowadzając stosowne zapisy do prognozy.

Ponadto w dniu 16 września 2013 r. w sali sesyjnej Urzędu Miasta Włocławka miało miejsce spotkanie konsultacyjne projektu *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. W spotkaniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele Departamentu Planowania Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego oraz przedstawiciel Wykonawcy Prognozy oddziaływania na środowisko.

Tabela 1 Zestawienie i streszczenie zgłoszonych uwag i wniosków oraz analiza i sposób ich uwzględnienia

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę / wniosek	Treść uwagi / wniosku	Sposób uwzględnienia uwagi / wniosku
1.	JST	<p>W „Strategii”, zagadnienia dotyczące ochrony przyrody, w tym ochrony obszarów NATURA 2000, są marginalizowane i choć powinny być zadaniem priorytetowym, to stanowią jedynie element zadań priorytetowych.</p> <p>Strategia zakłada ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej i rozwój rolnictwa, które ma być jednym z filarów rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego.</p> <p>Strategia zakłada także rozwój świadomości społecznej i poczucia przynależności regionalnej. Jako zadania priorytetowe określono także rozwój infrastruktury w tym np. budowę dróg.</p> <p>Realizacja wskazanych zamierzeń priorytetowych, bez konkretnych wskazań dot. ochrony wartości przyrodniczych lub szczególnego zaakcentowania w omawianym dokumencie konieczności ich ochrony, naraża region na możliwość strat przyrodniczych.</p>	<p>Co do zasady, należy przyjąć, iż Strategia ma wyznaczać ogólne kierunki rozwoju województwa. Szczegółowymi kwestiami (jak te w zakresie ochrony obszarów cennych przyrodniczo w tym obszarów Natura 2000) będą zajmowały się dokumenty strategiczne niższego rzędu, ale powiązane ze Strategią (m.in. Kujawsko-Pomorski Program Ochrony Środowiska i Kształtowania Ładu Przestrzennego).</p> <p>Ponadto podkreślić należy, iż szereg działań przewidzianych w Strategii w sposób bezpośredni adresuje potrzeby zagadnień z zakresu ochrony przyrody (w tym obszarów Natura 2000). Również w wydatny sposób opisany jest w Strategii cały szereg kierunków działań, które pośrednio będą wzmacniały integralność działań w zakresie ochrony przyrody w województwie i tym samym obszarów Natura 2000.</p> <p>Kluczowe zagadnienia z zakresu ochrony zasobów przyrodniczych Regionu zostały w Strategii zaakcentowane w odpowiedni sposób.</p>
2.	JST	Wnioskujemy o rozszerzenie analizy oddziaływania akustycznego w Prognozie dla lotniska w Bydgoszczy.	Uwaga dotyczy prognozy – uwzględniona, Rozdział 7.2 został rozbudowany o opis oddziaływania akustycznego dla lotniska w Bydgoszczy.
3.	Stowarzyszenie	<p>Dot. turystyki i rybactwa śródlądowego:</p> <p>W projekcie Strategii proponuje się zapis:</p> <p>„Wykreowanie rzeki Drwęcy, jako szczególnego waloru województwa”:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyeksponowanie roli i znaczenie rzeki Drwęcy oraz infrastruktury produkcyjnej województwa w programie restytucji jesiotra ostronosego, łososia i troci; - modernizacja walorów turystycznych i infrastruktury rzeki Drwęcy; - zapewnienie warunków migracji ryb, budowa przepławek na rzece Drwęcy i innych rzekach, gdzie budowane są elektrownie; 	Walory rzek regionu (nie tylko Drwęcy) są w odpowiedni sposób eksponowane w zapisach Strategii. Przewidziany jest szeroki katalog różnych działań dla rzek regionu (m.in. w zakresie rozwoju turystycznego, szlaków transportowych, zwiększania retencji, zabezpieczenia przeciwpowodziowego, czy z zakresu restytucji rodzimych gatunków grzybów, roślin i zwierząt itp.).
4.	Stowarzyszenie	<p>Dotyczy: Cel strategiczny 2 Kierunek działań (str. 84)</p> <p>Dopisać punkt.: Rozwój i promocja edukacji ekologicznej</p> <p>Konieczność rozwoju systemu edukacji i wychowania środowiskowego społeczności, a w szczególności dzieci i młodzieży.</p>	Rozwój i promocja edukacji ekologicznej jako kierunek działań jest już pośrednio przewidziany w Strategii w ramach Celu Strategicznego 8 „Tożsamość i dziedzictwo”.
5.	Stowarzyszenie	<p>W woj. kuj.-pom. w ostatnim czasie powstaje wiele MEW, które nie pozostają bez wpływu na środowisko przyrodnicze i nie są wyposażone w przepławki dla ryb dwuśrodowiskowych</p> <p>Brak wzmianki o Małych Elektrowniach Wodnych</p>	<p>Informacje nt. oddziaływania MEW zawarte zostały w rozdziale opisującym oddziaływanie na środowisko w ramach Celu Strategicznego 6 Bezpieczeństwo. W oddziaływaniach negatywnych uwzględniono fakt, iż budowa obiektów hydrotechnicznych wpływa na „uniemożliwienie / utrudnienie wędrówki rybotm”.</p> <p>Rozwój gospodarczy w sektorze odnawialnych źródeł energii jest przewidziany w ramach Celu 3 Gospodarka i miejsca pracy</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę / wniosek	Treść uwagi / wniosku	Sposób uwzględnienia uwagi / wniosku
			<p>W ramach Celu 5 MEW mogą być realizowane w ramach lub w „towarzystwie” projektów z zakresu: Rozwój systemów małej retencji.</p> <p>W ramach Celu 6 MEW mogą być realizowane w ramach lub w „towarzystwie” projektów z zakresu zagospodarowania dolin rzek .</p> <p>W ramach Celu 7 zakłada się wdrażanie działań, które będą służyć poprawie efektywności energetycznej. Zalicza się do nich: przedsięwzięcia termomodernizacyjne, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – np. energii słonecznej (kolektory słoneczne), wiatrowej (elektrownie wiatrowe), montaż pomp ciepła, rozwój technologii zgazowywania odpadów. (str. 60 Strategii, Cel strategiczny: Sprawne zarządzanie) - MEW mogą być realizowane w towarzystwie tych działań.</p>
6.	Stowarzyszenie	<p>Obok nadmiernej eutrofizacji jezior i stopniowego zaniku formacji roślinnych należy wymienić wpływ planowanych inwestycji na ichtiofaunę zbiorników wodnych i strefy lęgowe ptactwa wodnego.</p> <p>- Turystyka wodna, w tym używanie łodzi z silnikami spalinowymi ma negatywny wpływ na ichtiofaunę</p> <p>- naruszenie osadów dennych prowadzi do odtleniania wody, co przy wysokiej temperaturze skutkuje śnięciem ryb</p>	Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, opis oddziaływania rozwoju turystyki na środowisko zamieszczony został w ramach oceny oddziaływania na środowisko Celu strategicznego 3. (rozdział 7.4 prognozy). Ponadto został on uszczegółowiony zgodnie ze zgłoszoną uwagą.
7.	Stowarzyszenie	<p>Możliwość wykorzystania istniejących wałów przeciwpowodziowych jako ścieżek dostępu do wód (po zmianie ustawy Prawo Wodne). Konieczność uregulowania i wyegzekwowania swobodnego dostępu do rzek i jezior – wędkarzy i innych osób zgodnie z obowiązującymi przepisami.</p> <p>Brak ingerencji w ekosystem naturalny, łatwy dostęp do rzek i jezior. Likwidacja utrudnień (płoty, grodzienia) dostępu do jezior i rzek, tworzenie m.in. miejsc parkingowych.</p>	Uwaga dotyczy prognozy – Uwaga uwzględniona, uzupełniono opis oceny wdrażania Osi 3 oraz Osi 6 w omawianym zakresie.
8.	Stowarzyszenie	<p>Uwzględnienie interesów rybackich użytkowników wód w trakcie projektowania i tworzenia infrastruktury turystycznej w pobliżu zbiorników wodnych.</p> <p>W chwili obecnej spotykamy się z sytuacjami, gdzie inwestorzy skupiają się na załatwianiu pozwoleń wodnoprawnych w starostwach, a pomijane są interesy i wkłady rzeczowe i finansowe Użytkowników rybackich</p>	Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, uwzględniono uwagę w ramach opisu oceny wdrażania Osi 3 oraz rozdział 8 (rozwiązania problemów).
9.	Osoba prywatna	Prognoza w dużej części zaczerpnięta z innych opracowań, wykonana przez firmę zewnętrzną, zbyt mało uwagi poświęca m.in. postępującym zmianom środowiska na obszarach rolniczych	<p>Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, stan środowiska oraz jego zmiany zostały omówione dla całego województwa w ramach rozdziału 6 Prognozy. Obszary rolnicze stanowią element całego województwa.</p> <p>Niemniej jednak uzupełniono opis w poruszonym zakresie w ramach rozdziału: 7.6 CEL STRATEGICZNY 5: Nowoczesny sektor rolno-spożywczy.</p>
10.	Osoba prywatna	Opracowanie dotyczy prognozy oddziaływania na środowisko projektu strategii. W całym dokumencie, na każdej stronie, eksponowana jest firma wykonująca zlecenie. Województwo zaś występuje również na każdej stronie, ale mniejszą i mniej widoczną czcionką. Proponuję zachować	<p>Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, ma charakter techniczny.</p> <p>Kwestia redakcji oraz formatowania dokumentu wynika ze standardowych wzorów stosowanych przez Agrotec Polska Sp. z o.o.</p>

L.p.	Podmiot zgłaszający uwagę / wniosek	Treść uwagi / wniosku	Sposób uwzględnienia uwagi / wniosku
		tylko na pierwszej stronie nazwę firmy, a na pozostałych usunąć. Wyeksponować za to tytuł dokumentu i nazwę województwa	W stopce Prognozy wprowadzono Logo „Plan modernizacji 2020”.
11.	JST (podczas trwania spotkania konsultacji społecznych we Włocławku)	W treści prognozy powinno się w większym stopniu uwzględnić opis oddziaływań na Naturę 2000 (w rozróżnieniu pomiędzy obszarami miejskimi i obszarami wiejskimi).	Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, rozbudowano rozdział 6.9 pn. Obszary chronione (w tym obszary Natura 2000. Uzupełniono treść Prognozy o opis możliwości wystąpienia potencjalnych oddziaływań na obszarach Natura 2000.
12.	JST (podczas trwania spotkania konsultacji społecznych we Włocławku)	W treści prognozy (rozdział opisujący oddziaływanie 6 celu strategicznego) podkreślić konieczność realizacji zadań z zakresu zabezpieczenia powodziowego, która wynika m.in. z tzw. „dyrektywy wodnej” (RDW)	Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, uzupełniono rozdział 5 Prognozy nt. powiązania RDW ze Strategią. Rozbudowano opis rozdziału 7.7 CEL STRATEGICZNY 6: Bezpieczeństwo zgodnie z treścią zgłoszonej uwagi.
13.	JST (podczas trwania spotkania konsultacji społecznych we Włocławku)	W treści prognozy w większym stopniu należy odnieść się do przewidywanego oddziaływania lotniska w Bydgoszczy na środowisko. Należy rozważyć zasadność rozszerzenia wskaźników monitorowania w tym zakresie.	Uwaga dotyczy prognozy – uwaga uwzględniona, rozdział 7.2 został rozbudowany o opis oddziaływania akustycznego dla lotniska w Bydgoszczy. W Rozdziale 11 Prognozy wprowadzono sugestie w zakresie włączenia wskaźników szczegółowych monitorowania ustaleń Strategii z zakresu: powierzchni terenów i/lub liczby mieszkańców narażonych na przekroczone normy hałasu.

4) Wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone

Kluczowym aktem prawnym regulującym zagadnienia z zakresu prowadzenia postępowania w sprawie transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko w Polsce jest ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. W art. 104 w/w ustawy określono zasady postępowania w sprawach transgranicznego oddziaływania na środowisko. Zgodnie z zapisami przytoczonego artykułu w razie stwierdzenia możliwości wystąpienia znaczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na skutek realizacji projektów polityk, strategii, planów lub programów przeprowadza się tzw. postępowanie dotyczące transgranicznego oddziaływania na środowisko. Tym samym podstawą do podjęcia oceny transgranicznej jest stwierdzenie możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania w wyniku realizacji któregośkolwiek z zamierzeń *Strategii*.

Potencjalne oddziaływanie transgraniczne kierunków działań i celów strategicznych przewidzianych w *Strategii* uzależnione będzie lokalizacją oraz charakterem i zakresem rzeczowym poszczególnych inwestycji planowanych do realizacji w jej ramach. Wskazać należy, iż największe zagrożenie możliwością powstania oddziaływań transgranicznych mogą towarzyszyć inwestycjom infrastrukturalnym.

Województwo kujawsko-pomorskie nie sąsiaduje z żadnym państwem. W związku z tym oraz biorąc pod uwagę charakter zamierzeń planowanych do realizacji w ramach *Strategii* wskazać należy, iż potencjalne skutki realizacji *Strategii* w opinii autorów Prognozy nie będą miały znaczenia transgranicznego w rozumieniu art. 104 w/w ustawy.

W wyniku przeprowadzonych analiz stwierdzić także należy, iż żaden z celów strategicznych *Strategii* nie niesie za sobą ryzyka wystąpienia negatywnych oddziaływań transgranicznych. W toku prowadzonych prac badawczych nie zidentyfikowano także możliwości wystąpienia żadnych oddziaływań skumulowanych o charakterze transgranicznym, mogących być efektem nałożenia się na siebie oddziaływań *Strategii* i innego dokumentu. Zatem w wyniku przeprowadzonej analizy zapisów *Strategii* prognozuje się, iż przyjęte kierunki działań, nie wskazują na możliwość wystąpienia istotnego negatywnego oddziaływania poza granicami Polski.

W opinii autorów prognozy nie ma zatem konieczności poddawania *Strategii* procedurze postępowania transgranicznego oddziaływania na środowisko.

5) Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, władze regionu zdają sobie sprawę z obowiązku prowadzenia monitoringu skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko.

Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu przedstawione zostały w samym dokumencie *Strategii*, w rozdziale zatytułowanym „Realizacja ustaleń strategii”, podtytule „Monitorowanie realizacji ustaleń strategii” oraz w Rozdziale 11 Prognozy oddziaływania na środowisko zatytułowanym „Propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień strategii oraz częstotliwości jej przeprowadzania”.

Monitoring realizacji *Strategii* rozwoju województwa będzie powiązany z systemem monitoringu stanu rozwoju województwa i będzie stanowił jego integralną część. Przy założeniu, że *Strategia* rozwoju województwa jest dokumentem o fundamentalnym znaczeniu dla rozwoju regionu, można dostrzec prostą i jednoznaczną zależność – to stan rozwoju województwa w największym stopniu będzie świadczył o jakości oraz trafności ustaleń *Strategii* oraz efektywności jej wdrażania.

System monitoringu stanu województwa będzie prowadzony przez Kujawsko-Pomorskie Obserwatorium Rozwoju (czyli regionalne obserwatorium terytorialne), ściśle współpracujące z Instytucją Wdrażającą *Strategię*. Przygotowywane będą cykliczne raporty dotyczące stanu rozwoju województwa i jego zmian w wyniku realizacji *Strategii*, ale także zapewnianie bieżącej informacji. Zakłada się, że realizacja ustaleń *Strategii* będzie monitorowana za pomocą następujących narzędzi:

- powszechnie dostępnego systemu STRATEG stanowiącego bazę danych, w ramach której są gromadzone informacje na temat wskaźników kluczowych dla monitorowania i programowania polityki rozwoju, utworzonego przez Główny Urząd Statystyczny w porozumieniu z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego – co gwarantuje wiarygodność, rzetelność, niezależność, trwałość (poprzez systematyczne

zasilanie aktualnymi danymi i sukcesywną rozbudowę bazy) i porównywalność danych (zarówno w ujęciu czasowym, jak i terytorialnym); w systemie zawarto również bogaty zestaw informacji metodologicznych. Ze względu na swój charakter dane statystyczne oddają zazwyczaj szerokie i najczęściej pośrednie skutki podejmowanych działań – będzie to więc przede wszystkim ocena wpływu realizacji ustaleń *Strategii* na ogólny stan rozwoju województwa,

- za pomocą monitorowania stopnia realizacji poszczególnych przedsięwzięć, uznanych za szczególnie ważne dla realizacji celów *Strategii* – co jest metodą bezpośrednią i jednoznaczną, pozwalającą na bardzo przejrzystą ocenę stopnia realizacji ogółu ustaleń,
- za pomocą cyklicznie opracowywanych raportów analitycznych, zwłaszcza w zakresie zagadnień o złożonym charakterze, gdzie prosty monitoring wskaźnikowy nie gwarantuje pełnej charakterystyki zmian – tego typu analizy pozwolą przede wszystkim na zindywidualizowane podejście do każdego z badań, a więc także na wykorzystanie indywidualnych i nie zawsze porównywalnych w szeregach czasowych danych, wykorzystanie danych spoza zasobu GUS, realizację pogłębionych badań ankietowych, itp.; do tej kategorii monitoringu można także zaliczyć jednorazowe ekspertyzy zamawiane w celu identyfikacji stanu rozwoju w określonej dziedzinie. W tabeli przedstawiono propozycję zagadnień, które powinny być przedmiotem raportów o takim charakterze wraz z propozycją częstotliwości prowadzenia analiz. Podkreślić należy, że listy tej nie można traktować jako zamkniętej – ze wskazanych analiz nie należy rezygnować, ale dopuszcza się, w zależności od zidentyfikowanych potrzeb, uzupełnianie o kolejne zagadnienia.

Zakłada się prowadzenie monitoringu na czterech płaszczyznach, różniących się celami, którym służyć ma ten monitoring oraz poziomem szczegółowości monitoringu (liczba i szczegółowość wskaźników):

- pierwsza – ogólna – wskaźniki świadczące o stanie rozwoju województwa (ogólne wskaźniki, które oddają charakter i są konsekwencją całościowych zmian stanu rozwoju,
- druga – szczegółowa – którą będą stanowiły wskaźniki odnoszące się do ustaleń poszczególnych celów strategicznych, a więc pozwalające na monitorowanie stanu/stopnia realizacji tychże celów,
- trzecia – szczegółowa – którą będą stanowiły podstawowe dane i wskaźniki statystyczne, mające na celu możliwie szeroki opis stanu rozwoju województwa. Zakres tematyczny będzie korespondował z poszczególnymi celami strategicznymi,
- czwarta – szczegółowa – stanowiąca coroczny monitoring realizacji przedsięwzięć zidentyfikowanych na etapie konstytuowania ustaleń *Strategii* (są to przedsięwzięcia, których realizacja – pomimo jednostkowego charakteru każdego z zadań – będzie się wiązała z osiągnięciem istotnych korzyści, rozwiązaniem poważnego problemu lub przyczyni się do aktywizacji społeczno-gospodarczej na dużą skalę).